

Façana del Tribunal Constitucional

Una nova picabaralla política amb Madrid podria afegir-se pròximament al catàleg de greuges de la Generalitat Valenciana. Al clam per l'infrafinançament, el deute històric, la manca d'inversions i l'estat del servei de rodalies podria sumar-se l'enèsima queixa, ara a propòsit d'una topada legal i judicial. Segons fonts jurídiques, en les pròximes setmanes és previsible que el ple del Tribunal Constitucional (TC) es pronuncie sobre el recurs d'inconstitucionalitat que l'any 2008 el Govern espanyol va interposar contra la Llei de Règim Econòmic Matrimonial. Aquesta legislació, aprovada pel Govern Camps, canviava la manera com es repartien els béns i els guanys quan una parella es casava. Fins aleshores, les parelles es casaven en règim de guanys (és a dir, si es separaven, a cadascú d'ells corresponia el 50% dels béns i guanys). Amb la nova llei, els matrimonis valencians passaven a fer-se en règim de separació de béns, això és, que les propietats, les riqueses i els diners de cada cònjuge no són compartits al 50% en cas de partir peres. El Govern de Zapatero va decidir impugnar la llei considerant que envaïa competències pròpies de l'Estat.

El que hi ha en joc al TC, doncs, és molt més que la manera com els valencians i les valencianes ens repartim la fortuna quan ens separem. El que ha de definir el Constitucional és, en última instància, fins on arriba la potestat de la Generalitat per impulsar i dotar-se d'un dret civil propi, diferenciat del castellà. És a dir, establir fins on arriben les competències del País Valencià en una matèria en què territoris com Catalunya, Balears, Navarra, Euskadi i Aragó fa més de mig segle que legislen. El TC, com ja ha passat en tants altres casos, s'erigirà en àrbitre en l'estira-i-arronsa entre Estat i autonomies. Ho va fer fa només 10 dies, quan va anul·lar la llei de pobresa energètica de Catalunya, que impedia tallar la llum i el gas a les empreses en cas de vulnerabilitat dels afectats, una norma que a parer del tribunal envaïa competències estatals. "Una sentència contrària →

Novíssima Planta

Les setmanes vinents el Tribunal Constitucional fallarà sobre la constitucionalitat o no de la Llei de Règim Econòmic Matrimonial, el primer text legal emanat de la recuperació del dret foral valencià emparat en l'Estatut de 2006. Una hipotètica sentència negativa és vista al País Valencià com un afront de l'Estat a l'autogovern dels valencians. La Generalitat, les Corts i més de 50 municipis han demanat al Govern espanyol que retire un recurs d'inconstitucionalitat que suposa, a parer de l'Associació de Juristes Valencians, una "nova Almansa".

Reportatge de Violeta Tena

➤ CRONOLOGIA DE LA RECUPERACIÓ DEL DRET CIVIL VALENCIÀ

● 1707

L'any 1707, el decret de Nova Planta va derogar el dret foral valencià, vigent des que havia estat atorgat per Jaume I l'any 1261. A partir d'aquell moment, el País Valencià es regí pel dret civil castellà.

● 1939

El franquisme reconeix la possibilitat de desenvolupar el dret civil propi a Catalunya, Balears, Aragó i Navarra.

● 1970

Arcadi Garcia i Sanz, especialista

en dret medieval, en col·laboració amb Germà Colon, publica el primer volum d'una edició crítica d'*Els Furs de València*.

● 1982

Aprovació de l'Estatut d'Autonomia de la Comunitat Valenciana, que reclama en cinc articles la potestat de les Corts valencianes de recuperar, actualitzar i modificar el dret civil valencià. El Govern de Joan Lerma, però, no avança en aquesta matèria.

● 1992

El Col·legi d'Advocats de Sueca fa públic el seu "Manifest pel Dret Civil Valencià".

El Tribunal Constitucional (TC), a propòsit de la Llei d'Arrendament Històrics, diu que el País Valencià

té potestat per legislar allà on hi haguera un costum existent, la qual cosa, a la pràctica, limita la capacitat de desenvolupar el dret civil propi.

● 1994

S'introdueix una disposició a l'Estatut que estableix: "Totes les competències atribuïdes pel present Estatut queden incorporades a ell plenament, tot assumint-se amb caràcter estatutari per la Generalitat". Això significa que a partir d'aquell moment cap de les competències assumides per la Generalitat a l'Estatut tenien caràcter transferit, sinó caràcter assumit en l'Estatut, és a dir, resultaven pròpies.

● 1997

La Generalitat, governada pel Par-

tit Popular, decideix crear una comissió interdepartamental per estudiar els costums històrics valencians.

● 2000

Presentació de les conclusions de la comissió interdepartamental.

● 2002

Creació de l'Observatori de Dret Civil Valencià amb l'objectiu de rastrejar en la societat valenciana la pervivència de costums que pogueren considerar-se com a dret civil Valencià, sobretot en l'àmbit agrícola.

● 2004

Creació de la comissió de codificació civil valenciana. Tenia per funció l'elaboració de propostes de creació, modificació i desenvolupament.

→ a la llei de règim econòmic matrimonial seria un colp a l'autogovern", assegura José Ramon Chirivella, advocat i president de l'Associació de Juristes Valencians (AJV), una entitat que va nàixer fa tres anys amb l'objectiu de defensar la competència per legislar sobre dret civil valencià.

Com recorden des de l'AJV la llei ara en discussió està emparada en una norma superior. La reforma de l'Estatut d'Autonomia aprovat l'any 2006 atorgava a la Generalitat Valenciana, en el seu punt 7, "la competència exclusiva sobre el dret civil valencià (...) en els termes establerts per aquest Estatut, a partir de la normativa foral de l'històric Regne de València, que es recupera i actualitza, a l'empara de la Constitució espanyola". Aquell reconeixement fou una fita històrica. Però per què resulta tan cabdal aquest punt 7? Què té de transcendent?

Orfes per "dret de conquesta"

El pròxim 25 d'abril es compleixen 309 anys de la derrota en la batalla d'Almansa que va suposar la fi de la corona catalano-aragonesa. Unes setmanes després de la derrota bèl·lica, començà l'anorreament jurídic. A través del decret de Nova Planta, Felip V va abolir els Furs, les normes de dret públic i privat que havien regit al Regne de València i que tenien les seues arrels en el segle XIII. En substitució d'aquest, s'imposà la normativa castellana. "Els Furs

constituïen el suport de la identitat col·lectiva i de la consciència històrica d'aquell poble", explica Josep Bonet, catedràtic de dret processal i membre de l'AJV.

Des d'aquell 1707 el País Valencià no ha tornat a tenir un dret civil propi. Diverses adversitats històriques van impedir que els valencians tingueren ocasió de recuperar, ni que fóra gradualment, aquella potestat legisladora que sí que

recuperaren Catalunya, les Balears, Aragó, Euskadi i Galícia. La qüestió no és intrascendent, perquè, com recorda el parlamentari de Compromís i professor de dret Enric Bataller, "el dret civil és la part del dret que regula la vida quotidiana", per la qual cosa "demanda una regulació de proximitat que pot fer amb més garanties un parlament autonòmic".

➤ EL DRET CIVIL, UNA ESCLETXA EN EL TRIPARTIT

Les Corts van debatre la setmana passada una proposició no de llei que insta el Govern espanyol a retirar els recursos d'inconstitucionalitat contra tres de les lleis emanades del dret foral (la de règim econòmic matrimonial, la de custòdia compartida dels fills i la de regulació d'unions de fet). El pronunciament del Parlament havia de ser la culminació d'una estratègia per aconseguir la unanimitat institucional en defensa del dret civil propi. Tant la Generalitat com més de 70 ajuntaments s'havien posicionat en aquest sentit. Tanmateix, la discussió entre els grups parlamentaris va posar de manifest que entre els tres partits que suporten el Govern hi ha moltes més diferències que no es preveïen en aquesta matèria. La proposició no de llei, de fet, fou aprovada amb els vots de Compromís, el

Partit Popular i els socialistes, que, no obstant, van fer evident que el seu era un "sí" crític.

Podem, la pota sobre la qual recolza el bipartit, va abstenir-se, considerant que el primer que s'ha de fer és reformar la Constitució per plantejar, a continuació, la recuperació del dret civil valencià. Segons va recordar la parlamentària de la formació lila Fabiola Mecho, "l'Estatut d'Autonomia no és una norma superior a la Constitució Espanyola", i per això "el criteri d'atribució de competències en matèria de dret civil s'ha de realitzar d'acord amb aquesta". Ciutadans, com calia preveure, hi va votar en contra.

Tot plegat va donar peu a un encreuament de posicions i retrets entre tots els grups polítics. Mentre Compromís i Partit Popular feien pinya involuntària (al capdavant, fou el Govern del PP qui va aprovar les lleis ara qüestionades pel TC) i Podem devaluava la importància simbòlica del dret foral, el PSPV-PSOE anunciava que la seua voluntat és la de derogar les lleis

lupament de disposicions normatives relacionades amb el dret civil valencià, amb la finalitat de recuperar l'antic dret foral valencià i plasmar-lo en un futur codi civil valencià”.

● Abril del 2006

Aprovació de la reforma de l'Estatut Valencià, que estableix això: “La competència exclusiva sobre el dret civil foral valencià s'exercirà, per la Generalitat, en els termes establerts per aquest Estatut, a partir de la normativa foral de l'històric Regne de València, que es recupera i actualitza, a l'empara de la Constitució espanyola”.

● Març del 2007

Promulgació de la Llei de Règim Econòmic Matrimonial valencià (LREM).

● Març del 2008

El Govern de Zapatero presenta un recurs d'inconstitucionalitat contra la LREM.

● 2011

Les Corts aproven la Llei de Custòdia Compartida, contra la qual el Govern de Zapatero també recorre al Tribunal Constitucional.

● 2012

Les Corts donen llum verd a la Llei d'Unions de Fet, que regula les parelles que volen restar al marge de la figura jurídica del matrimoni. El Govern de Mariano Rajoy presenta recurs al TC.

● 2013

Les Corts aproven la Llei de Contractes i altres relacions jurídiques agràries. És l'única llei emanada de la recuperació dels furs que no és recorreguda.

● 2014

Les Corts, amb els vots del PP i

Compromís, aproven demanar a Madrid que retire els recursos d'inconstitucionalitat.

● 2015

A partir d'octubre l'Associació de Juristes Valencians inicia una campanya per demanar als municipis que reclamen al Govern de Madrid que retire els recursos d'inconstitucionalitat contra les lleis emanades del dret foral. En aquests moments, més de 50 ajuntaments hi han donat el seu suport.

● 2016

Dimecres de la setmana passada, les Corts aproven, amb els vots afirmatius de Compromís, PSPV-PSOE i PP, demanar a Madrid que retire els recursos d'inconstitucionalitat.

El decret de Nova Planta, doncs, va perpetuar una orfenesa legislativa que ha durat tres segles. La reforma de l'Estatut pretenia posar-hi remei però s'ha topat amb una visió restrictiva per part de l'Estat, que vol limitar-li la potestat normativa i alhora mantenir la preeminència castellana en matèria de dret civil. “La manera com ens tracta el Govern és contrària al principi d'igualtat constitucional i suposa

discriminar-nos respecte a altres comunitats que sí que desenvolupen el seu dret civil”, argumenta José Ramon Chirivella, qui lamenta “la interpretació excessivament restrictiva” que es fa de la constitució espanyola. “Una interpretació correcta –afegeix Josep Bonet– no és aquella que és formalista, sinó aquella que permet rehabilitar una injustícia històrica”, com és el fet que amb anterioritat a la democràcia els valencians no pogueren compilar el seu dret foral com sí que feren unes altres comunitats.

Més munició

La Llei de Règim Econòmic Matrimonial, però, no és l'única que el Govern ha posat en el centre de la diana judicial. L'any 2011, el Govern de Zapatero va presentar un altre recurs d'inconstitucionalitat, en aquesta ocasió contra la Llei de Custòdia Compartida, que establia com a preferent la distribució igualitària de les càrregues i la cura d'un xiquet en cas de separació dels progenitors. I, encara, un any després, ara ja sota el mandat de Mariano Rajoy, s'impugnà la Llei d'Unions de Fet, considerant, una volta més, que aixafen competències estatals. I això passà malgrat que el Partit Popular valencià haguera promès en campanya que si el gallec guanyava les eleccions retiraria els recursos d'inconstitucionalitat. En lloc d'això, tirà més llenya al foc. Tot plegat

evidència que la qüestió supera l'estricta picabaralla política entre PP i PSOE i se situa en l'àmbit de la col·lisió d'interessos entre un territori que aspira a governar-se per ell mateix ni que siga parcialment i un Estat que vol mantenir l'*statu quo*.

També al Congrés espanyol el grup Compromís ha presentat una moció on reclama que es retiren els recursos d'inconstitucionalitat. “El dret civil valencià està emparat en la reforma de l'Estatut d'Autonomia de l'any 2006. Tant PP com PSOE van votar-hi a favor i no van posar-hi cap objecció –argumenta el nacionalista Enric Bataller–. Per tant, no té sentit que ara que desenvolupem aquesta competència ens posen pals a les rodes. Això que fan és una aberració jurídica”. En opinió del parlamentari de Compromís, “el dret civil que emana de les Corts Valencianes possibilita donar una resposta àgil, moderna i pròpia als problemes actuals dels valencians”.

Al capdavant no es tracta tant de desenterrar els furs tal com es van escriure al segle XIII i van evolucionar fins a 1707. No. Del que és tracta, sobretot, és de “recuperar la potestat dels valencians per decidir com volen que siga el dret civil que ha de regir les seues vides”, segons el catedràtic Josep Bonet. Falta veure si l'Estat ho permetrà o no. “Una sentència negativa –assegura Chirivella– seria una nova desfeta, un nou Almansa”. ●

de custòdia compartida i de règim econòmic matrimonial (que estableix la separació de béns automàticament), perquè les considerem-les “retrogrades” i “perjudicials per a les dones”. Segons va explicar Manolo Mata, síndic dels socialistes, a més d'advocat amb una llarga trajectòria, la custòdia compartida “no sempre és la millor solució quan el pare se'n desentén i no vol pagar la pensió”. Pel que fa a la separació de béns, Mata va dir que el règim de societat de guany “és un mecanisme igualador” entre homes i dones. Això no obstant, els socialistes són partidaris d'assumir plenament la potestat en matèria de legislació civil. “L'única forma de poder canviar la llei és te'nint-ne la competència”, segons Mata.

Siga com siga, la diversitat de postures entre els socis de Govern posa de manifest que, amb sentència d'inconstitucional o sense, els socis de Govern no tindran el camí planer a l'hora de desenvolupar i consensuar la forma i el fons de la legislació en matèria civil.